

vrsti moja lastna korist, pogledati za kulise naučne uprave.

Ob tej priložnosti si dovoljujem Vas nujno prositi, da blagovolite vedno in povsod v smislu državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra leta 1867. kot državljan slovenske narodnosti rabiti dosledno le slovenski jezik, ki je bil tudi meni edino sredstvo pri prošnjah za službe, v uradovanju in v pritožbi na c. kr. upravno sodišče.

Obenem prosim vse drage mi tovariše iz Koroške, ki se zaupno do mene obračate, da mi blagovolite v svojih zadevah vedno priložiti tudi dobesedni prepis dotičnih zakonitih določb, veljavnih za vojvodino Koroško, sicer Vam ne morem prav svetovati. Moja zmaga Vam dohaja le v toliko v prid, v kolikor se določbe tozadavnega Vašega zakona vjemajo z določbami štajerskega zakona. Iz Vaših poročil posnemam, da Vam prizadevajo v nesrečni Koroški velike krivice, ponajveč, ker ostajate zvesti svojemu milemu narodu. Vi ste zlate duše, ki se tudi v trpljenju ne odtujujete svoji slovenski materi. Zaradi Vas se čutim v svoji zmagi najbolj srečnega, da Vam morem pomagati s svetom. Vam, bratje trpini, sem vsele, s sočutnim srcem na razpolago! Pogledi moji so obrnjeni k Vam, s svojim srcem hočem služiti Vam, a po Vas svojemu trpečemu narodu na tužnem Korotanu! Kadar sprejemem od upravnega sodišča pismeno razsodbo, Vam jo priobčim dobesedno v »Učiteljskem Tovarišu«.

Dobje, dne 3. listopada 1913.

Vaš tovariš

Radoslav Knaflič.

Lex Kolisko.

Dunaj, 5. novembra 1913.

Lex Kolisko je naperjen v prvi vrsti proti velikim češkim manjšinam na Nižnjem Avstrijskem, posebno pa na Dunaju, kjer bijejo Čehi hud boj za obstanek. Občina jim ne da šol, vlada tudi ne in zato so si jih vkljub temu, da imamo § 19 drž. osnov. zakonov morali ustanoviti sami. Seveda s tem križev pot čeških šol še ni bil končan. Krščansko-socialna večina dunajskega občinskega sveta je ponovno z nasiljem zaprla vse Komenskega šole. Da pa se za vedno prepreči ustanavljanje čeških šol in onemogoči tudi že obstoječe Komenskega šole na Dunaju, določa tudi lex Kolisko, da se sme privatnim in meščanskim šolam podeliti pravico javnosti le v tem slučaju, če je učni jezik na teh šolah nemški.

Vlada bi sicer jako rada predložila ta zakon v sankcijo, a nima dovolj poguma, in tako lex Kolisko vkljub temu, da se nahaja na dnevnem redu nižjeavstrijskega deželne zboru vsako leto, še vedno ni mogel dobiti najvišje sankcije. Vlada si je pač dobro v svesti nevarnih posledic, ki bi nastale, če bi postal sklep nižjeavstrijskega deželne zboru v resnici zakon. V tem slučaju bi bil namreč ustvarjen nevaren precedent, in dežele, kjer se nahajajo Nemci v manjšini, bi potem z mirnim srcem in mirno vestjo lahko vrnile Nemcem milo za drago, kar bi seveda ne bilo po političnem rezonu. Tudi Nemci sami so prepričani, da je naravnost nemogoče doseči sankcijo tega škandaloznega zakona, vendar pa vkljub temu nočejo mirovati, ampak hočejo izsiliti od vlade, da predloži zakon cesarju v sankcijo. Da bi dosegli ta svoj namen, delujejo sedaj na tem, da bi sprejeli tudi vsi ostali avstrijski deželni zbori ta zakon. Seveda tudi ta akcija ne bo dosegla svojega uspeha.

Če bi ga pa, tedaj bodo s šibo, ki jo pletejo za Slovane, tepeni tudi Nemci.

Vsak šovinizem se maščuje, pa se bo tudi ta!

Iz naše organizacije.

SKUPNE ZADEVE.

Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji.

(Dalje.)

III. Skupno zavetišče slovanskega učiteljstva ob Adrijii.

Referent tov. Jos. Havlik omenja, da se je na občnem zboru Zveze v Luhačovicah na predlog tov. Jakymovskega odboru Zveze naročilo, da bi premišljal o skupnem zavetišču slovanskega učiteljstva ob Adrijii. Pred vsem je treba premisliti, če naj bi si takšno zavetišče postavilo na temelju sedanjih že obstoječih zavetišč, ali na novem samostojnem. Dosedaj so ob Adrijii sledeča zavetišča: na Rabu 2, »Prah« Društva učiteljskih domov v Pragi, »Komensky« Osrednjega društva učiteljskih enot na Moravi, hrvaško učiteljstvo ima svoj dom v Cirkvenici, Deželna osrednja Jednota učiteljic iz Češkega kraljestva v Opatiji. Gospodarska cena teh 4 podjetij reprezentira precejšnjo vsoto. Če bi Zveza slovanskega

učiteljstva imela prevzeti ta podjetja, tedaj bi bilo potreba, da bi se vse v njej združene organizacije finančno te stvari udeležile; Zveza bi mogla tako podjetje odkupiti, plačati in dalje upravljati. To bi se pa težko dalo izvesti. In če bi Zveza teh podjetij ne odkupila, bi se pa na sedanjem položaju nič ne izpremenilo. Če bi Zveza podjetja prevzela, bi morala že na prezidnih troških precejšnjo vsoto plačati; če bi se ta vsota potrojila, bi se pa že lahko mislilo na ustvaritev samostojnega zavetišča Zvezinega. Z odkupom tedaj ne pridemo k smotru, ker bi to imelo tudi druge težave: pogajanje za ceno posameznih penzionatov, uprava na štirih mestih, s stroški zvezana inšpekcija. Predvsem je torej treba odločiti, če sploh hoče Zveza rešiti vprašanje skupnega zavetišča ob Adrijii, in če, tedaj se priporoča, da bi jo rešila samostojno, četudi bi bilo podjetje manjše, ki bi pa vendar potrebi odgovarjalo. Potem bi bilo potreba izbrati tudi drugo mesto, kakor katerega imajo dosedanja podjetja, n. pr. Lošinj, Porto Re, Porto Rose ali druge. Referent navaja dva načina rešitve: podjetje za približno 90.000 K ali pa za 150.000 K. V prvem slučaju bi se dobil potrebni kapital s tem, da bi Zveza na vsakega organiziranega člana naložila 3 K davka. V drugem slučaju bi prišlo na člana 5 K, ki bi se mogle dati Zvezi v obliki posojila kakor dolžna pisma, ki se izsrečkajo. Morda bi se dalo pričakovati, da bi se dosti tovarišev izreklo tudi za prvi način, četudi ni mogoče utajiti, da je gospodarska sila učiteljstva ravno v sedanjih dobi jako slaba in bi se tedaj večje podjetje v dogledni dobi težko dalo izvesti. Tudi je pa potreba opozoriti, da moravskega učiteljstva že ni mogoče šteti, ker ono je svoje podjetje že prodalo Penzijskemu zavodu, ki je podvzeten ministrski kontrolni. Tudi moramo slišati mnenje Društva učiteljskih domov v Pragi. Naj se zato odloči, če se naj osnuje skupni penzionat in na kakšen način, in če je možna koalicija ali ne. — Tov. Jos. Smrtka priznava, da je vprašanje skupnega zavetišča jako težko. Društvo učiteljskih domov v Pragi je za potrebo učiteljev iz kraljestva poskrbelo in zato ne more imeti nobenega interesa na snovanju novega zavetišča, že iz prirodnega vzroka, da bi si prevelika množina podjetij ne delalo konkurence in si med seboj ne škodilo. Isto bo tudi pri Deželni osrednji jednoti učiteljic iz češkega kraljestva in pri moravskem učiteljstvu. Je pa tu še druga možnost, ki se je tov. Havlik ni dotaknil, namreč vprašanje medsebojne reciprocitete, če bi namreč bilo mogoče v dosedanjih podjetjih nuditi članom drugih deželnih organizacij, v Zvezi združenih, gotovih ugodnosti. — S tem stališčem se strinja predsednik tov. M. Hajny, ki opozarja, da bi se modus medsebojnih ugodnosti dal raztegniti tudi na podjetja v Luhačovicah in v Zakopanem. — Tov. Jul. Smulikowski omenja, da poljsko učiteljstvo teži k temu, da bi sezidalo projektirani »Dóm zdrowie« v Zakopanem, kjer dosedanja ureditev ne zadostuje niti poljskim tovarišem. Predlogi tov. Havlika so mu simpatični, le da so preidealni in postajajo tudi utopijski. — Tov. Ivan Stronsky pravi, da dosedaj še ubožna organizacija rusinskega učiteljstva v Galiciji, trajajoča 8 let, pomišlja za enkrat o zavetišču v Karpatih blizu Črne gore; druga misel je zavetišče na Krimu skupno z ruskimi Ukrajinci. Za obe ti podjetji je pa potreba mnogo denarja; dokler se to ne zgodi, bodo ukrajinski tovariši veseli, če jih sprejmejo češki tovariši v svoje zavode. — Tov. Ante Opašić opozarja na pripravno mesto za zidavo zavetišča v Istri. — Tov. St. Nowak soglašja s tem, da bi se nudile članom Zveze z drugih narodnosti medsebojne ugodnosti v obstoječih podjetjih. V sedanjih situaciji ni mogoče izvesti niti predloga tov. Havlika, pa če bi šlo le o davku 3 K. Člani Zwiazku bi bili v stanu za to žrtve le, če bi se izvedla ureditev plače. Zveza naj se zato predvsem na vse kripilje trudi, da bi bila izvedena ureditev plač in šele potem bo mogoče misliti na izvedbo referentovih predlogov. — Tov. P. Skalicky pozdravlja misel tov. Opašića, in prosi, da bi se ta misel ne izpustila iz vida in se, če le mogoče, izvedla. — Tov. B. Skála in Jos. Smrtka sta tudi govorila za predlog tov. Opašića in navedla iz izkušnje praktična navodila, kako bi se predvsem dalo to izvesti. — Referent Jos. Havlik omenja, da si je bil svest težkoč, ki se pojavljajo pri osnovanju skupnega zavetišča, toda sam ni hotel te misli pokopati in pri obstoječi težnji v učiteljstvu po podjetnosti upa, da se da vendar nekaj takega izvesti. Prišel je zato s predlogom, ki se da udeležiti. Naj se to vprašanje še nadalje študira, naj se ga ima v evidenci, in odbor naj skrbi za udeležitev. Zato predlaga: »Odbor Zveze slovanskega učiteljstva sklene, da naj se misli na samostojno rešitev klimatičnega zavetišča na Jadranski obali. Za udeležitev te misli

naj se izvoli posebni referent.« — Tovariš J. Br. Szado predlaga: »Predsedništvo naj poskrbi za informacije, pod kakšnimi pogoji bi se mogli sprejemati člani družin deželnih organizacij v razna obstoječa zavetišča.« — Oba predloga se sprejmeta, in za referenta se izvoli, ker je tov. Havlik z delom preobložen, tov. Ante Opašić iz Pazina, ki bo zaeno s predsedništvom Zveze imel vprašanje v evidenci. (Dalje.)

Kranjsko.

Jesensko zborovanje Učiteljskega društva za kranjski šolski okraj se je vršilo dne 16. oktobra t. l. popoldne v fizikalnem kabinetu kranjske gimnazije. Z ozirom na to, da se je prav ta dan že pričel pouk v ponavljajnicah, zaradi česar je bil marsikdo zadržan udeležiti se stanovskega zborovanja, se sme imenovati udeležba prav povoljna. »O geoloških dobah« je kaj poučno predaval gospod profesor dr. Vladimir Herle. Zanimivo predavanje, ki je trajalo nad 1 uro in pol, je podprl predavatelj z nazornimi pripomočki, to je z mnogimi okameninami raznih dob in z barvastimi geološkimi zemljevidi. V podrobnem popisu je prešel vseh pet dob: pravek, stari, srednji, novi in sedanji vek. Predsednik se mu je v imenu društvenikov na odlično uspelem referatu toplo zahvalil. Nadučitelj Josip Lapajne je razpravljaj nato o gmotnem položaju Zvezinih listov s posebnim ozirom na naročnike domačega okraja. V debato je poseglo več udeležnikov. Vsi stavljeni predlogi, ki so bili soglasno sprejeti, se odpošljejo odku za sanacijo Zvezinih listov. Ker bodo morali — glasom letošnjega delegacijskega sklepa — vsa Zvezina društva razpravljati na svojih zborovanjih o gmotni ureditvi naših listov, prinašamo v primerno uvaževanje vse te predloge na drugem mestu današnjega »Učit. Tovariša«. Voditeljem zaznamka o zaostalih naročnikih za kranjski okraj je bil izvoljen poročevalec J. Lapajne. Predlogi, zadevajoči zborujoče učiteljsko društvo, se glase: 1. Odbor učiteljskega društva imej v evidenci vse naročnike Zvezinih listov in nadzoruj plačevanje. Pri vsakem jesenskem zborovanju naj voditelj zapisnika prebere vse dolžnike in njih dolgove, kar naj dobi pri upravnih. 2. Odbor iztirjaj vse dolžnike. Dolgovi naj se plačajo potom društva v mesečnih obrokih, oziroma potom voditelja tega zaznamka. O uspehih je poročati na pomladanskem zasedanju. 3. Upravništva se naprosijo, da eno leto listov še ne ustavi. — Po zborovanju smo se sestali v gostilnici »Pri Jahaču« k prijateljskemu sestanku, kamor so prišli tudi geometer Fr. Zupančič, skladatelj A. Lajovic, v Kranju se mudeči kipar Berneker in profesorji Fr. Dolžan, dr. V. Herle in M. Pirnat.

Štajersko.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 13. novembra t. l., ob polu 10. v Slovenski Bistrici v hotelu »Avstrija« ob nastopnem vzporedu: 1. Zapisnik o zadnjem zborovanju. 2. Dopisi in poročila. 3. Poročilo o jubilejskem »Zvezinemu« zborovanju v Ljubljani. 4. Ali Widrovo »Moje prvo berilo« ali Krulčeva »Majo prva čitanka«, referent učitelj Anton Špan. 5. Pobiranje udnine za »Slovensko šolsko Matico«. 6. Slučajnosti. Ker se bomo še o raznih društvenih učiteljskih zadevah pogovorili, se nadeja polnoštevilne udeležbe Josip Sabati, t. č. predsednik.

Savinjsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 30. oktobra t. l. v Gomilskem. Zgodilo se je, čemur smo se Savinčani že skoro odvadili, da je bilo število zborovalcev lepo. Zato pa je bil predsednikov pozdrav, iskren pozdrav vsem, sosebno pa novim članom tov. Vudlerjevi. Lavričevi, tov. Gomsiju in cenjenim gostom. Iz obilice društvenih zadev navajamo sledeče: Tov. Minka Mikličeva je podala točno in jasno sliko o delegacijskem zborovanju Zveze. Čuli smo mnogo »našega«, a doslej neznanega. Hvala ji! Z zanimanjem smo poslušali predavanje tov. Flereta »o delovni šoli«. Vodilna misel temi je bila: »Združenje ročnega dela z duševnim delom! Učitelj poučuj nazorno, oziroma otroci naj se uče potom nazornosti! Nazornost pa bodi ročno delo učenec, a ne učitelja! Otroci naj se ne učijo le po besedi, ampak po lastnem prepričanju — po delu samem. Referent navaja v primeru predmete ljudsko-šolskega pouka in obravnavo teh po zapisani »vodilni misli«. — Slušatelji smo pazljivo poslušali predavanje, kar je v zahvalo referentu izrazil predsednik. — Nadalje se je v živi debati obravnavala točka, zbor koje je predsednik na poziv vodstva Zveze sklical zborovanje. Predlogi, ki so se tozadavno izrekli, so bili objavljeni omenjeni organizaciji o priliki odborove seje dne 31. oktobra v Celju. Tudi slednja točka »slučajnosti«, je bila zanimiva. V domačem tonu, v tonu učitelja smo se pogo-

vorili o mnogih točkah, zadevajočih naš delokrog v prid šoli. — S presrečno željo, da se 19. novembra zopet vidimo v Gomilskem, zaključil tovariš predsednik lepo uspelo zborovanje. Njegova želja i želja vseh je, da se »društveni tuji« pri društvu udomeče! — Vsak učitelj bodi ne le gledalec, ampak delavec stanovske organizacije!

Zveza slovanskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem daje svojim članom na znanje, da v Lehrerbundovi odborovi seji dne 3. t. m. zaradi ključa za razdelitev draginjske doklade za 1914 ni prišlo do definitivnega sklepa. Od nemškega Verbanda sta bila prijavljena dva predloga, od katerih se je eden skoraj popolnoma vjemal s predlogom slovenske Zveze. V štiri ure trajajoči debati o obeh predlogih se je navedlo toliko točk za in proti obeh predlogoma, da je končno postala situacija malone vsem odbornikom Lehrerbunda nejasna. Zaradi tega se je sklenilo, zadevo za kakih 14 dni odgoditi, takrat sklicati novo Lehrerbundovo sejo, v njej predložiti natančen računski material za oba predloga ter poročati o izvedljivosti obeh predlogov. Takrat se bo potem Lehrerbund odločil.

Politiški pregled.

* **Nova brambna predloga.** Vlada je predložila državni zbornici novo brambno predlogo, po kateri zahteva 31.300 vojaških novincev več, in sicer v armadi 16.500, v vojni mornarici 1500, v avstrijski deželni brambi 7300 in pri ogrski deželni brambi 6000. Slična predloga je bila istodobno tudi predložena v ogrskem državnem zboru.

* **Aktiviranje rezervnih častnikov pri deželni brambi.** Ker pri deželni brambi primanjkuje veliko subalternih častnikov, tako, da dela službo pri mnogih stotnjah le en subalterni častnik, namerava deželnobrambno ministrstvo aktivirati večje število rezervnih častnikov aspirantov.

* **Nemški častniki za turško armado.** Pariški listi poročajo iz Carigrada, da se je predsinočnjim sklenila med turško vlado in nemškim veleposlanikom pogodba, po kateri se sprejme v turško vojsko nemško vojaško odposlanstvo za vežbanje turških vojakov. Na čelu nemških inštruktorjev bo general z obsežnimi pooblastili.

* **Bosenska kriza.** Pogajanja med hrvaškimi in muslimanskimi poslanci glede delamožnosti bosanskega sabora so končana. Na konferenci je prišlo do popolnega sporazuma. Izdan je bil komunique, ki pozivlja vlado, naj čimprej izposluje pred-sankcijo jezikovnega zakona, skliče sabor in predloži predlogo o znani reformi, ki bo varovala tako interese kmetov kakor turških ag. Če vlada izpolni te zahteve, potem se Hrvti in muslimani zavežejo, da stopijo v vlado večino v saboru.

Obrambni vestnik.

Iz sežanskega okraja nam pišejo: Vsa znamenja kažejo, da smo učitelji le zato tu, da igrajo kraški magnatje z nami svojo frivolno igro. Delavcev se boje, pred uradništvom imajo rešpekt, kmetu-trpinu je bolje reči »ljubi prijatelj« nego tepec, in tako ostanejo končno le še učitelji, ki so izročeni na milost in nemilost njihovemu cinizmu. Priznavajo sicer radi, da smo »kulturni pionirji«, zato pa sklepajo z neizprosno, njim lastno cinično logiko, da smo ravno zaradi tega neumni dovolj, da nam lahko zalučajo v obraz vsako nesramnost, da je le zavita v papir z etiketo: »pionirjem kulture«. — Najnovejša taka nesramnost se je zgodila na zadnji seji c. kr. okr. šolskega sveta v Sežani. Lansko leto smo imeli učitelji na Sežanščini briljantno draginjsko doklado v približnem znesku mesečnih 6 K — reci in piši: šest kron, učiteljice pa ne niti celih 5 K (pet kron) na mesec. Naši brihtni magnatje, vsi izkušeni živinorejci, vedo seveda prav dobro, da so postali v zadnjem času otrobi za nekaj vinarjev cenejši. In imenitna misel: Naša živina izhaja lahko bolj kup, ergo izvira iz tega z vso neizprosno njihovo cinično logiko, da bodo zaradi tega tudi pionirji prosvete lahko nekoliko omejili svoj konsumpcijski kapital za vsakdanji kruhek. Njihova (živinorejcev) brezstidnost garantira za pravilnost premis, njihova bistrumnost za pravičen sklep, torej summa summarum: otrobi cenejši — draginjska doklada črtana, in tako bomo letos brez draginjske doklade! — Toda s tem seveda ni še končana vsa skrb sežanskih »živinorejcev«. Dobro vedo namreč, da se rentira v hlevu le zdrava živina. Zato so v svoji živinorejski modrosti sklenili, da sme vsaka »kravica«, ki bi bila toliko bolna, da bi mogla absolutno in to na podlagi zdravniškega izpričevala dokazati, da je zaradi vednega intenzivnega izmolzanja tako izžrpana, da potrebuje poleg otrobov še

kakega drugega močnega krmila, da sme torej vsaka taka »kravica« prositi za draginjsko doklado. S tem novim sklepom se seveda ne dvigne že neki prejšnji tozadevni sklep okr. šolskega sveta, da se vsak bolan učitelj lahko obrne s prošnjo za podporo iz bolniškega fonda okr. šol. sveta. — Tako pretresano, za dobro spoznano in zato sklenjeno na seji c. kr. okr. šolskega sveta v Sežani dne 30. oktobra na dan sv. Klavdija, ki bo proglašen od letos naprej za patrona domače živine, 1913 let po Kr. rojstvu.

= »Pons asinorum«. Pod tem naslovom piše »Sava«: Duhovnik dr. Janez Evangelist Krek je napisal v »Slovincu« že pred kakimi 17 leti pamflet pod imenom »Pons asinorum« (Oslovski most), s katerim je hotel osramotiti slovensko učiteljsvo na najrši način. Vsa javnost se je zgražala takrat nad tem nečuvenim napadom. Med temi je bil najglasnejši takratni kurat ljubljanske prisilne delavnice, duhovnik Anton Koblar. Nekemu svojemu naprednemu prijatelju je pisal pismo naslednje vsebine: »Danes sem čital v »Slovincu« ostudni napad na slovensko učiteljsvo. Pons asinorum! No, kaj tako nesramnega tudi v židovskih časopisih ne najdem. Bodejte pač vsi učitelji pokazali škofovim slugam, da zna dolgošec tudi krepko brcniti nazaj! Solidaren protest vsega učiteljsva bi bil na mestu!... No, takrat je bil ta kurat še velik liberalca na božjem svetu. Zgolj volilni glasovi tistih preklicanih naprednjakov, na katere meče danes iz varnega kotička ogenj in žeplo, so mu pomagali do liberalnega državnozbornskega mandata. Če pa je bil tedaj bogatajec, brezverec in nekrščanski človek, to sedaj kot klerikalni dekan on sam najbolje ve. To pismo se je tekoma časa že parkrat objavilo. Toda, kadar pridejo te besede na svetlo, vsakokrat postane bivši kurat iz prisilne delavnice bolesto nervozen. Že 17 let je od tega, pa še ni miru pred tem pismom. Saj ni čuda, če je tako silno preplašen in vznemirljen. Dr. Krek ne pozabi tako hitro onega, ki je kdaj kaj slabega pisal o njem. Zapisana in objavljena beseda ostane. In zopet to pismo, pa ravno zdaj pred volitvami! Mandati za splošno kmetstvo in mestno kurijo — vse je izpraznjeno. E, dr. Krek je še vedno upliven voditelj klerikalne stranke! Svet se obrača, tako se pa vendar ne obrne, da bi se na višjem mestu, kjer se odajajo mandati, za vedno pozabilo, kar se je enkrat napačno storilo. Ta prepereli oslovski most se še sedaj ni podrli in še vedno noče biti pozabljeno ono profestno pismo. Kaj pa, če bi resno mislili doli v Ljubljani pri izvrševalnem odboru klerikalne stranke, da tiči v bivšem liberalnem državnem poslancu nezadržema nekaj bogotajskega, nekaj brezverskega in nekaj protikrščanskega? Škofovi slugi ne pozabijo tako hitro dolgošcev, oni znajo še vedno krepko brcniti nazaj.« — Mi dvomimo, da bi se nekdanjemu liberalcu in sedanjemu klerikalnemu agitatorju dekanu Koblarju izpolnila želja, da bi prišel v deželni zbor. Duhovnik dr. Žitnik je namreč dejal na klerikalnem shodu v Vipavi dne 26. oktobra t. l., da je že sedaj bilo dovolj duhovnikov v deželnem zboru. Dekan Koblar se bo torej moral zadovoljiti tudi poslej v svoji klerikalni sukni samo z zabavljanjem, natolcevanjem in z grenkoslaskimi spomini na dobo svoje liberalne političke kariere. Hic transit gloria mundi!

= Tržaška »Edinost« in ljubljanski »Dan« vodita že nekaj časa hudo polemiko. Ni naš namen niti naša naloga, da bi preiskovali, v koliko je ta peresni boj opravičen ali ne. Toda eno moramo reči: Tržaška »Edinost« je v tem boju segla v genljivi slogi pod pazduho ljubljanskemu »Slovincu« ter maha z vehementno silo po — učiteljski tiskarni! — Nam ni znano, kdo ima pri »Edinosti« glavno besedo, a vsekakor je treba tamkaj napraviti red, da ne bodo tržaški časnikarji neženirano vlačili svoje polemike našega zavoda ter brez opravičenja in povoda pikali »ljudi, ki se s ponosom imenujejo — vzgojevalci naroda!« (Glej »Edinost« št. 302 z dne 31. oktobra t. l.) — Naj zadošča za danes ta naš vpludni opomin. To je res čudno, da se vsak tako rad zaleti v našo tiskarno, kadar mu zmanjka dokazov! V tem cenem rokodelstvu so si enaki vsi naši »prijatelji« v Trstu in v Ljubljani! — Sicer pa vemo popolnoma pozitivno, da vzbujajo zaletavost »Edinosti« javno kritiko med tržaškimi učiteljskimi in neučiteljskimi krogi! Naj jo nauče manire!

Srednješolski vestnik.

† Petindvajsetletnica slovenskih paralelek na gimnaziji v Mariboru. Dne 30. junija 1914 mine 25 let, odkar so ustanovili slovensko - nemško vzporednice štirim nižjim razredom c. kr. višje državne gimnazije v Mariboru.

** **Govorniške vaje v srednjih šolah.** Z Dunaja nam poročajo: Naučni minister dr. Hussarek je izdal z ozirom na željo javnosti, da naj se ne goji spretnost v prostem govoru le pri visokošolcih, marveč tudi pri srednješolcih, deželnim šolskim svetom odlok, s katerim zopet priporoča, da naj se izvajajo navodila učiteljsvu v novem učnem načrtu za gimnazije in realke glede na skrbno in metodično gojitev govornišva. Po teh učnih načrtih naj se govorniške vaje prično že v spodnjih razredih tako, da se prednašajo na pamet priučena vzorna čtiva, da naj se prednaša proučeno učno gradivo in čtivo tako, da se v višjih razredih polagoma poizkusijo prosti govori. Ne samo v učnem jeziku, marveč tudi v drugih učnih predmetih naj se učenci navajajo, da se bodo navadili v zvezi in jezikovno pravilno izražati svoje misli. Četudi ne dopusti obsežna tvarina posebnih vaj v govorništvu, naj se nudi učencem v okviru celega pouka — osobito v višjih razredih — prilika, da se poizkusijo v prostih govorih o predmetu, ki si ga sami izvolijo s pomočjo učitelja. Naloga učiteljev je, da take govorniške vaje z uporabo primernih metod osobito pri čitanju oratoričnih mojstrskih del iz stare in nove dobe formalno in stvarno uspešno izvedejo. Priporoča se tudi, da prirejajo učitelji čitalne in predavalne krožke učencev izven učne dobe, kar se posebno lahko izvede v internatih.

Slovenska Šolska Matica.

Slovenska Šolska Matica. Knjige za leto 1913 se tiskajo in bodo izšle prihodnji mesec. Da nam bo mogoče sestaviti popoln imenik članov, prosimo gg. poverjenike, da se požurijo z nabiranjem članov. Najpridejše poverjeniki so v Trstu in na Goriškem, ki imajo (razven dveh na Goriškem) že vse v redu. Najpožrtvovalnejši izmed vseh poverjenikov je pa pač gospod šolski svetnik Fr. Plohl, ki je nabral v Gorici (mesto) 223 članov. Na Kranjskem se je šele 7 poverjenikov odzvalo prevzeti stanovski nalogi, 15 pa še ne. — Na Štajerskem je nekoliko bolje; tu smo prejeli imenike iz 12 poverjeniških okrajev, iz 15 okrajev pa še ne. — Iz Istre nam tudi primanjkujejo še vsi podatki. Namesto g. učiteljice Čeh - Kljun je za voloski okraj poverjenica gđc. Terezija Sikošek, učiteljica v Hrpljah. Na Kranjskem je za kamniški okraj namesto umrlega Lovro Letnarja postal poverjenik g. Tomo Petrovec iz Jarš; v novo-mestškem okraju je pa prevzel poverjenišvo g. Davorin Matko iz Toplic. Koncem meseca bomo objavili imena vseh poverjenikov, ki so nam že vrnilo izpolnjene nabiralne pole.

Kranjske vesti.

— **Izobraževalni tečaji v Kranju.** Mestna občina Kranj priredi tekom šolskega leta 1913/14 izobraževalne tečaje, pri katerih se bodo poučevali predmeti: slovenščina, srbohrvaščina, nemščina, laščina, francoščina, slovenska in nemška stenografija, knjigovodstvo in obrtno računstvo; za deklice se namerava uvesti tudi poseben tečaj za ročna dela. Tečaji so namenjeni deklicam, ki so odrasle ljudski šoli, trgovcem, obrtnikom, delavcem itd. Učnina znaša mesečno 2—3 K za vsak predmet; delavci so učnine prosti, tako tudi ubožni udeleženci. Pouk se vrši v popoldanskih in večernih urah v gimnazijskem poslopiju. Za vsak predmet se mora oglasiti najmanj 10 udeležencev. Na tečajih bodo predavali: dr. Simon Dolar, Jožef Marn, dr. Franc Mischitz, Makso Pirnat, Vilko Rus. S temi tečaji hoče mestna občina ustreči splošni krajevni potrebi in željam, ki so se večkrat izrazile. Tečaji bodo trajali vse šolsko leto.

— **C. kr. pletarska šola v Radovljici** napreduje vedno lepše. Kakor kaže dosedanje zanimanje, upa vodstvo te c. kr. pletarne, da postane ravno pletarstvo v kratkem času plodonosna domača industrija ne le Radovljice in njene okolice, temveč vse Gorenjske. Letošnje šolsko leto se je sprejelo zopet nekaj novih učencev in učenk, a sprejme se jih še nekaj, ker so zahteve po pletarskih izdelkih vedno večje. Pogoji za sprejem so: dopolnjeno 14. starostno leto in ljudskošolska izobrazba. Umevno, da se jemljejo tudi starejši vajenci, oziroma vajenke. — V c. kr. pletarni se uči izdelovanje vseh panog v to stroko spadajočih izdelkov, od najpreprostejših košare do najfinjših japonskih del. Poleg tega se izurijo obiskovalci te pletarne v vrboreji, t. j. o rigolanju, sajenju mladik, o rezanju kakor tudi iupljenju in sušenju mladik. S pletarno, tu se poučuje zgolj praktično, je združena tudi pletarska šola, ki odgovarja nekako zahtevam obrtnonadaljevalnih šol. Tu se poučuje strokovno risanje, obrtno spisanje, knjigovodstvo in računstvo kakor

tudi nemščina. Pripominjamo še, da dobivajo učenci, oziroma učenke mesečno podporo, in lokalni odbor jim preskrbi po možnosti ceno hrano in stanovanje. — S c. kr. pletarno je združena tudi stalna razstava pletarskih izdelkov, kjer se lahko vsakdo prepriča na lastne oči, do kake spretnosti se posplo učenci te pletarne. Ti izdelki se lahko kosajo z izdelki vseh tuzemskih in inozemskih firm. Izdelki so vsi na prodaj. Na razpolago so tudi jako lični ilustrovani ceniki.

— **Razpisane učiteljske službe.** Novomeški okraj: Nadučiteljsko mesto na dvorazrednici v Ambrusu, voditeljska mesta na enorazrednicah v Gabrji, Selu pri Šumberku, Smihelu pri Žužemberku in Zvirčah, učna mesta na petrazredni dekliški šoli v Novem mestu, na trirazrednici v Stopičah in v Podgradu-Mehovem. Rok do 20. novembra. — Logaški okraj: Učiteljsko mesto na štirirazrednici v Grahovem. Rok do 17. novembra

Štajerske vesti.

— **Če prineseš klobas, dobiš dober klas.** Nekje v brežiškem okraju učiteljuje mož, ki je že pred leti izstopil iz učiteljskega društva. Njegova stanovska zavednost je torej velikanska. O priliki letošnje trgatve je rekel nekemu gospodarju: »Le prinesite mi dosti grozdja in mošta, veste, jaz sem še star učitelj in nisem tak, kakršni so ti mladi liberalni učitelji!« Mož je govoril prav! Napredni učitelji namreč rajše stradamo, kakor da bi tako nedostojno beračili. Radovedni smo, če sprejme mož draginjsko doklado, ki jo je priborilo napredno učiteljsvo? Mi trdimo, da ne! Kdor je drugega mnenja, plača groš.

— **Schulvereinska šola v Sevnici** ob Savi se je letos skrčila iz trirazrednice v dvorazrednico. Vpisali so se le 4 novinci. Odkar ima Sevnica svojega Sokola, so si Slovenci priborili obrtno združenje in gasilno društvo. Da, da, če Sokol dvigne drzna krila!...

— **Odbor društva »Selbsthilfe der Leinerschafft Steiermarks«** razglša: Umrli sta dva stara člana, in sicer dne 8. oktobra Franc Rösch, nadučitelj v p., dne 23. oktobra pa Ivan Hyden, nadučitelj v p. — Donešek 4 K za ta 116. in 117. smrtni slučaj mora biti gotovo plačan še tekom meseca novembra. — Letos zaznamuje društvo doslej 9 smrtnih slučajev. (109.—117.)

— **Delo Südmärke.** »Grazer Tagblatt« poroča: Priprave za novo naselbino Südmärke v Rogatcu obetajo lep uspeh, posebno ker daje nemštvu mnogo ugodnosti deželno kopalnišče rogaške Slatina, kamor se naseljuje vedno več nemškega elementa. Südmärke upa in hoče izvesti trdno nemško kolonijo v Rogatcu in bo za utrditev nemštva v novem krogu postopala po dobro izvedenih načrtih.

— **Slovenščine se učijo.** Graški nemški listi razglšajo: Tečaji za priučitev slovenskega jezika, ki jih prireja akademski narodni delavski odtsek, se vrši vsak tork in petek od 6. do 7. ure zvečer. Začnejo se dne 28. oktobra v slišalnici vseučilišča VIII. (f. nadstropje). — Nemci izpregledavajo, da brez slovenščine ne gre. Ali bodo tudi spoznali, da potom nemškega šulferajna zabranjujejo slovenski deci pouk celo v ljudski šoli.

Goriške vesti.

— **S Tolminskega** nam pišejo: Učiteljska društva naše dežele pridno zborujejo, samo naše spi spanje pravičnega, kakor bi se nam godilo kar najbolje. Druga društva zborujejo po večkrat letno, naše je pozabilo celo na redni občni zbor. Ni čudo, da nas zgoraj nič ne upoštevajo. Zganimo se vendar tudi mi, zahtevajmo svojih pravic, kakor smo jih zahtevali in se zanje borili nekaj, pokažimo, da smo zreli možje, in gori bodo moral obrniti račune! — Živo se spominjam svojega vstopa v učiteljski stan, s kakim veseljem sem se prostovoljno, ne čakajoč vabila vpisal v naše društvo. In sedaj? Zadnja leta je nanovo vstopilo v naš stan znatno število novih učnih oseb, ki jim je naše društvo preslabo. Mnoga vabila in pregovarjanja nič ne izdajo. Čudim se temu tem bolj, ko čitam, kako vneti in navdušeni so bili kot dijaki in abiturijenti. Mladi tovariši in tovarišice, vedite, da bo korist od naših organizacij večja za vas kakor za nas, zakaj mi odhajamo, a vi šele prihajate!

Tržaške vesti.

— **Izredna petindvajsetletnica.** Zadnja štev. »Slovenskega Branika« piše: »Dne 9. listopada t. l. poteče 25 let, odkar poučuje na družbenih šolah pri Sv. Jakobu v Trstu gđc. Josipina Delkinova. Jela je službovati v oni dobi, ko je bila slovenska šola v Trstu v razvoju in ko

so narodni nasprotniki izkušali onemogočiti šolo z raznimi spletkami. A ne glede na to je gđc. vztrajala na svojem mestu in z vzorno marljivostjo pripomogla šoli do ugleda. Tekom 25 let jej ni dalo samo družbeno vodstvo, nego tudi šolske oblasti večkratno pohvalo za vzorno delovanje v šoli. Naš list se skromno spominja prvega takega dogodka na družbeni šoli in se klanja vrli narodni vzgojiteljici z najsrčnejšo čestitko! — Tudi mi se radostno pridružujemo tej čestitki!

— **Na dekliški šoli na Acquedottu** v Trstu je bila imenovana za suplentko gđc. Ana Čokova.

— **Število otrok v tržaških družbenih šolah** je zopet naraslo. Dokaz temu so številke, ki jih navajamo po posameznih šolah in razredih. — Šestrazredna deška šola pri Sv. Jakobu šteje: I. razred 138 (a 46, b 46, c 46); II. razr. 128 (a 63, b 65); III. razr. 112 (a 56, b 56); IV. razr. 88 (a 44, b 44); V. razr. 44; VI. razred 62, skupaj 572 učencev. — Petrazredna deška šola na Acquedottu: I. razr. 88 (d 44, e 44); II. razr. 70; III. razr. 84; IV. razr. 62; V. razr. 27, skupaj 331 učencev. — Sedemrazredna dekliška šola na Acquedottu: I. razr. 108 (a 54, b 54); II. razr. 83; III. razr. 85; IV. razr. 87; V. razred 69; VI. razred 75; VII. razr. 51, skupaj 558 učenk. — Šestrazredna dekliška šola pri Sv. Jakobu: I. razred 166 (a 52, b 57, c 57); II. razr. 107 (a 57, b 55); III. razr. 109 (a 55, b 54); IV. razr. 81 (a 40, b 41); V. razr. 79 (a 38, b 41); VI. razr. 70, skupaj 612 učenk. — Tržaške družbene šole štejejo 37 razredov in 2073 otrok.

Istrske vesti.

— **Tovariše in tovarišice** Koprškega in Voloskega okraja zadnjikat opominjam, naj pošljejo članarino za Slovensko Šolsko Matico vsaj do 8. novembra poverjenikom za Koprski okraj tov. Fr. Venturiniju, nadučitelju v Boršt, za Voloski okraj gospici T. Sikošek, učiteljici v Hrplje. Pripominjamo, da so se do sedaj v celem okraju priglasi 4 člani, kar ne dela posebne časti učiteljsvu!

Splošni vestnik.

4227 slovenskih otrok se šola in vzgaja sedaj s pomočjo Družbe C. M. — Dolžnost zavednih Slovencev je, da ne odreko tej koristni šolski družbi svoje podpore! Vsi ti tisoči otrok bi se brez C. M. D. ne mogli šolati v slovenskem jeziku in duhu!

Sijajni poljski zgledi — Slovincem. Poljaki na Pruskem nadaljujejo z uspehom svojo obrambno borbo proti pruskemu nasilstvu. O tem pričajo vedne tožbe istih hakatistov samih o nezadostnih uspehov njihove borbe za uničenje Poljakov. Celo pruski vladi očitajo, da je preslabotna v zatiranju Poljakov, oziroma v izvajanju razlastitvenega zakona. Vzrok temu pa je dvojen. V prvo nima vlada dovolj naseljencev na razpolago, ker jih jemlje samo iz vrst protestantskih Nemcev; a v drugo — in to je glavno — se Poljaki krepko in uspešno branijo! Vzlic vsem težavam, ki jih jim stavlja pruski izjemni zakon, razvijajo poljske banke za parceliranje najuspešneje delovanje. Jako so se povišale v minoletem letu hranilne vloge: za 1,674.580 mark in so znašale na koncu leta 19,804.000 mark. Vrednost nepremičnin poljskih bank na Pruskem je znašala koncem leta okroglo 7,000.000 mark. Čisti dobiček je znašal nad 660.000 mark. Koncem leta so imele banke 9700 jutrov zemlje. Na novo so nakupile 7500 jutrov, a to deloma tudi iz nemških rok. Prodale so 11.000 jutrov, vse to pa le v poljske roke. — Veliko je zadoščenje, s katerim pozdravljamo uspešnost borbe Poljakov na Pruskem proti germanskemu nasilju. Pozdravljamo te uspehe, ker so naši bratje po krvi, ki se tam bore za svoj obstanek, za življenje ter za najvišje pravo vsakega živega bitja; in pozdravljamo borbo Poljakov proti silnemu sovražniku posebno še zato, ker so ti uspehi proti vsej nemški premoči v tolažljiv pouk vsem malim narodom, ker pričajo, da tudi maloštevilnemu narodu ni treba obupavati, ako zna svoje sile ujediniti in prav organizirati za skupno obrambo. Narod, ki je znal združiti svoje sile, duševne in materialne, ter jih kompaktno stavlja v službo svoje obrambe kakor naroda; tak narod je kakor v trdnjavi, ki more kljubovati močni vojski. Če pa narod, ki je majhen po številu, še cepi in s cepljenjem ubija še tiste male svoje sile, potem seveda je kakor razpršena vojska, ki jo sovražnik goni pred seboj preko poljan. Nikjer mu ni odmora, nikjer zavetja, nikjer opore! Živ zgled za to smo mi Slovenci. Razcepili smo se, nikjer ni točke, kjer bi bile naše sile koncentrirane. Zato nas more sovražnik poditi pred seboj, to je, invazija tujinska sega vedno globlje v deželo.